

Studentenparticipatie in instellingen - Inleiding tot het participatiedecreet van 2004

Stephan Neetens
advocaat DLA Piper / juridisch adviseur Herculesstichting
VVS RvB vormingssessie
Lede 02/08/2008

0. Overzicht

1. Inleiding
2. Historiek
3. Algemeen
4. Algemene bespreking
5. Studentenraad en studentenvertegenwoordiging
6. Inwerkingtreding
7. Evaluatie
8. Besluit

1. Inleiding (1)

- uiteenzetting handelt enkel over studentenparticipatie op instellingsniveau (meso- en microniveau)
- participatie op macroniveau (Vlaamse en Europese systeemniveau) niet behandeld
  - participatiestructuren in VLIR/VLHORA
  - VSK/VVS-decreet
  - VLOR-decreet
  - politiek overleg
  - betrokkenheid van ESU bij Europese Commissie, Bolognaproces, ENQA, EQAR,...

1. Inleiding (2)

- regeling van studentenparticipatie in instellingen bevindt zich samen met de rechtspositie van de student in:

“Decreet betreffende de rechtspositieregeling van de student, de participatie in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen in het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen”

=> opname in ruimer decreet was politieke strategie

1. Inleiding (3)

- beide regelingen zijn mijlpaal voor Vlaamse student en Vlaamse studentenvertegenwoordiger:
  - Vlaamse student:
    - ✓ intern aspect van studentenstatuut geregeld (= verhouding student-instelling)
    - ✓ extern aspect van studentenstatuut moeilijker (= verhouding student-samenleving/overheid: arbeidsrecht, sociale zekerheid, fiscaliteit,...)
  - Vlaamse studentenvertegenwoordiger:
    - 15 jaar oude eis van decretale, instellingsoverschrijdende minimumregeling inzake studentenparticipatie verwezenlijkt

2. Historiek (1)

- universiteitendecreet (12/06/1991): art. 62 => grote verwachtingen, grotere teleurstelling
- hogescholendecreet (13/07/1994): => doorheen fusies op zoek naar grenzen van politiek haalbare
- arrest Arbitragehof 1995: vastlegging Grondwettelijke grenzen vrijheid van onderwijs/vereniging tav decretale regeling studenteninspraak in vrije instellingen (beperkende interpretatie)

2. Historiek (2)

- regeerakkoord paars-groen (1999): 1 participatiedecreet voor alle onderwijsniveaus
- in loop van 2001: gesprekken VVS-kabinet over luik hoger onderwijs participatiedecreet
- eind 2001: participatiedecreet beperkt tot leerplichtonderwijs, luik hoger onderwijs uitgesteld

2. Historiek (3)

- in loop 2002: onderhandelingen over structuurdecreet met o.a. heftige strijd over participatiebepalingen in hoofdstuk over associaties
- februari 2003: 2/3de meerderheidsakkoord met CD&V => participatiebepalingen associaties geschrapt, maar belofte om (2/3de) meerderheid te leveren voor participatiedecreet hoger onderwijs langs lijnen participatiedecreet leerplichtonderwijs

2. Historiek (4)

- mei 2003: VVS en kabinet stellen eerste versie participatiedecreet vast
- juni-oktober 2003: onderhandelingen kabinet-instellingen => heftig verzet (vooral Oosterlinck en De Leenheer): “moeilijkste onderhandelingen van de legislatuur”
- december 2003: Sinterklaascongres VVS
- maart 2004: goedkeuring door Vlaams Parlement (unaniem op 2 onthoudingen door CD&V'ers na)

3. Algemeen

- participatieregeling logisch verbonden met omschrijving verhouding student-instelling als toetredingsovereenkomst: instelling kan algemene voorwaarden slechts wijzigen als inspraak van en overleg met studenten gewaarborgd zijn
- inspraak en overleg gewaarborgd via dubbele strategie: algemene bespreking en studentenraad/vertegenwoordiging in bestuursorganen
- alle instellingen en associaties
- minimumnormen + aanmoediging tot uitbreiding
- grondwettelijke grenzen gerespecteerd: strategie van geleide keuze ogv onaantrekkelijk alternatief

4. Algemene bespreking (1)

- 1 keer per academiejaar bespreekt bestuur algemene organisatie en werking in bestaand orgaan of speciaal forum
- alleen als er geen studentenvertegenwoordigers als volwaardige leden in bestuursorganen zetelen
- ratio: bevorderen participatiecultuur

4. Algemene bespreking (2)

- algemene organisatie en werking:
  - strategisch beleid
  - algemeen onderwijskundig beleid
  - onderzoeksbeleid
  - internationaliseringsbeleid inzake onderwijs
  - beleid met betrekking tot besteding en verdeling van middelen

5. Studentenraad/vertegenwoordiging in bestuursorganen (1)

- elke instelling en associatie heeft 1 studentenraad die **spil** is van studentenparticipatie in het bestuur!
- opzet decreet:
  - zoveel mogelijk vrijheid laten aan studenten om zichzelf te organiseren en aan studenten/instellingen om hun onderlinge verhoudingen vast te leggen
  - zoveel mogelijk werking van toentertijd bestaande, goed draaiende studentenraden dekken (LOKO)

5. Studentenraad/vertegenwoordiging in bestuursorganen (2)

5.1. Oprichting

5.2. Samenstelling

5.3. Bevoegdheden en prerogatieven

5.4. Werking

5.5. Ondersteuning

5.1. Oprichting (1)

- bestuur ziet toe op oprichting van 1 studentenraad
- studentenraad beslist of er participatiecommissies worden opgericht op niveau van onderverdelingen van instellingen (= facultaire of departementale studentenraden)
- begeleid door forum paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van bestuur en van studenten
- forum beslist op grond van absolute meerderheid onder zowel vertegenwoordigers van bestuur als van studenten

5.1. Oprichting (2)

- forum beslist over:
  - aantal leden studentenraad
  - kiesprocedure studentenraad (plaatsvervangers, kieskringen)
  - duur mandaat leden
  - wijze van periodieke gehele of gedeeltelijke vernieuwing
  - wijze van plaatsvervangning
  - onverenigbaarheden

- eenmaal opgericht beslist studentenraad autonoom over al deze aangelegenheden

5.2. Samenstelling (1)

- verkozen door en onder studenten
- studentenvertegenwoordigers in het bestuur automatisch lid
- studentenraad bepaalt zelf aantal leden (minimum 8, geen maximum)
- studentenraad bepaalt duur mandaat en wijze van periodieke gehele of gedeeltelijke vernieuwing
- studentenraad bepaalt onverenigbaarheden
- studentenraad bepaalt kiesprocedure, eventueel met kieskringen (bv. faculteiten, departementen, faculteitskringen,...)
- verkiezingen georganiseerd door bestuur en studentenraad samen, gespreid over meerdere dagen

5.2. Samenstelling (2)

- als geen 10% van studenten deelnemen aan verkiezingen worden bepaalde bevoegdheden en prerogatieven opgeschort tot volgende verkiezingen:
  - indien studentenvertegenwoordigers in bestuur verlies van stemrecht
  - indien geen studentenvertegenwoordigers in bestuur verlies van bevoegdheden inzake beraadslaging en raadpleging en prerogatief om waarnemer af te vaardigen naar bestuursorganen

5.3. Bevoegdheden en prerogatieven

5.3.1. Algemeen

5.3.2. Medebestuursmodel

5.3.3. Medezeggenschapsmodel

5.3.1. Algemeen

- studentenraad kan bevoegdheden en prerogatieven delegeren aan participatiecommissies: vastgelegd in participatiereglement
- studentenraad verdedigt belangen van studenten en heeft ten aanzien van hen informatieplicht
- bestuur moet keuze maken tussen twee modellen: medebestuur of medezeggenschap

5.3.2. Medebestuursmodel (1)

- studentenraad heeft algemeen adviesrecht waarbij bestuur in geval van onderwerpen die in medezeggenschapsmodel voorwerp zijn van beraadslaging of raadpleging verplicht is met redenen schriftelijk te reageren in vorm van voorstel
- bestuur bestaat voor minstens 10% uit studentenvertegenwoordigers: elk orgaan op welk niveau ook dat eindbeslissingen kan nemen in de materies van het participatiedecreet (onderwerpen algemene bespreking, beraadslaging en raadpleging)
=> opleidingscommissies, faculteitsraden, faculteitsbureaus, departementsraden, raden van beheer, raden van bestuur, inrichtende machten,....!

5.3.2. Medebestuursmodel (2)

- studentenraad bepaalt zelf of studentenvertegenwoordigers in bestuur rechtstreeks verkozen worden door en onder studenten of aangeduid worden door studentenraad (“Debacker-exceptie”)

5.3.3. Medezeggenschapsmodel (1)

- studentenraad heeft voornoemd algemeen adviesrecht
- inzake bepaalde onderwerpen beschikt studentenraad over prerogatief van beraadslaging
- inzake bepaalde onderwerpen beschikt studentenraad over prerogatief van raadpleging
- minstens 1 waarnemer in bestuursorganen bevoegd voor beraadslagings- en raadplegingsonderwerpen, die op regelmatige wijze wordt uitgenodigd en alle stukken ontvangt

5.3.3. Medezeggenschapsmodel (2)

- prerogatief van beraadslaging:
  - bestuur moet met studentenraad onderhandelen over aantal onderwerpen
  - leidt tot akkoord of niet-akkoord: alles waar akkoord over is moet door bestuursorgaan uitgevoerd worden zonder dat het er nog iets aan kan veranderen
  - onderwerpen: vaststellen van reglementaire bepalingen die rechtstreeks betrekking hebben op rechtspositie studenten (bij niet-reglementaire bepaling kan gebruik gemaakt worden van algemeen adviesrecht)

5.3.3. Medezeggenschapsmodel (3)

- onderwerpen:
  - rechtspositieregeling student
  - onderwijs- en examenreglement
  - vaststelling en besteding inschrijvingsgelden
  - initiatieven inzake studiebegeleiding
  - regelen inzake internationale studentenmobiliteit
  - organisatie academiejaar met inbegrip van verlof- en vakantieregeling

5.3.3. Medezeggenschapsmodel (4)

- prerogatief van raadpleging:
  - over bepaalde onderwerpen moet bestuur studentenraad om schriftelijk advies vragen
  - sanctie: relatieve nietigheid van genomen beslissing
  - leidt tot met redenen omkleed advies van studentenraad
  - bestuur kan slechts schriftelijk en gemotiveerd afwijken van dit advies binnen 30 dagen

5.3.3. Medezeggenschapsmodel (5)

- onderwerpen:
  - algemeen beleid inzake kwaliteitszorg
  - vaststellen gedragscode inzake taalregeling
  - vaststellen regelen inzake evaluatie onderwijsactiviteiten academisch of onderwijzend personeel
  - bij universiteiten, sociale toelagen

5.4. Werking

5.4.1. Interne werking

5.4.2. Participatiereglement

5.4.1. Interne werking

- studentenraad verkiest voorzitter binnen of buiten de raad
- aanwezigheidsquorum van 50% om beslissingen te kunnen nemen
- studentenraad neemt werkingsreglement aan met meerderheid van stemmen

5.4.2. Participatiereglement

- studentenraad en bestuur stellen samen participatiereglement vast, beide met meerderheid van stemmen (dus vetorecht voor studenten)
- minimale inhoud:
  - modaliteiten voor uitoefenen participatierechten door studentenraad
  - arbitrageregeling voor geschillen over uitoefening participatierechten
  - statuut participatiecommissies
- kan studentenraad bijkomende bevoegdheden toekennen

5.5. Ondersteuning

- op basis van werkplan ingediend door studentenraad kent bestuur aan studentenraad nodige infrastructurele, financiële en/of administratieve ondersteuning toe
- bestuur legt nodige faciliteiten vast voor studentenafgevaardigden, wat minstens inhoudt:
  - wijze waarop in functie van werking studentenraad onderwijsactiviteiten en examens op flexibele wijze kunnen worden gepland
  - wijze waarop afgeweken kan worden van verplichte aanwezigheid voor bepaalde opleidingsonderdelen

6. Inwerkingtreding

- voor instellingen met reeds een studentenraad: 2005-06, waarbij forum van start gaat op 1/1/5
- voor associaties en instellingen die geen studentenraad hadden in 2002-03: 2004-05, waarbij forum van start gaat op 1/1/4

7. Evaluatie

- regeringscommissarissen evalueren vijfjaarlijks de decretale participatieregelingen en leggen rapport voor aan Vlaamse Regering (eerste rapport tegen ten laatste eind 2009)
- VVS geeft bemerkingen bij rapport
- op basis van rapport kan Vlaamse Regering minimumpercentage studentenvertegenwoordigers in bestuur optrekken tot maximaal 30 % met analoge verhoging kiesparticipatie

8. Besluit (1)

- regeling m.b.t. rechtspositie en examengeschillen is reuzestap vooruit, alhoewel ze op bepaalde detailpunten nog verbeterd kan worden
- participatieregeling is geen revolutie of enorme sprong voorwaarts
- participatieregeling verhelpt wel gebreken van ervoor bestaande regeling en garandeert minimale inspraak in bestuur van instellingen en associaties die gelijk is over alle instellingen en associaties heen
- Arrest Arbitragehof 2005: Vlaamse interpretatie arrest 1995 bleek te braaf, verdergaande decretale regeling is ook mogelijk voor vrije instellingen (bv. Verplicht 20% studentenvertegenwoordigers in bestuursorganen)

8. Besluit (2)

- decreet wordt eigendom van VVS en studentenraden: jullie worden specialisten in dit decreet en moeten jaar na jaar ijveren om de participatieregeling uit te breiden en te versterken
- succes van participatieregeling zal afhangen van moed VVS en studentenraden om hun rechten op te eisen en algemene regeling op efficiënte en effectieve manier in de praktijk uit te werken
- om dat mogelijk te maken is er i.k.v. VVS veel overleg en uitwisseling van ervaringen, expertise en goede praktijken tussen studentenraden nodig

8. Besluit (3)

- participatieregeling kan ook alleen maar succes worden als instellingen en associaties ze te goeder trouw toepassen in praktijk
- dit laatste kan gecontroleerd worden door 5jaarlijkse evaluatie van regeling